

Pregledni članak / Subject review

UDK/UDC 338.48 + 639.2 (497.5 Karlovac)

Mateja Petračić, dipl. oec.¹

dr. sc. Sanela Škorić²

Anita Vrbanac, studenica³

ODRŽIVI RAZVOJ TURISTIČKE PONUDE SPORTSKOG RIBOLOVA NA KARLOVAČKOM PODRUČJU

Sustainable Development of Tourism Supply of Sport Fishing in Karlovac Area

SAŽETAK: Održivi razvoj u turizmu je onaj razvoj koji udovoljava potrebama korisnika turističke usluge i doprinosi boljitku lokalnog stanovništva istodobno čuvajući prirodne resurse za budući razvoj. Cilj održivog razvoja sportsko ribolovnog turizma na području općine Karlovac je unaprjeđenje kvalitete života lokalne zajednice, očuvanje prirodnih resursa, ostvarivanje ekonomske koristi i sociokulturnog nasljeđa. Osnovni preduvjeti za ribolovni turizam odavno su prisutni. Karlovac je grad na četiri rijeke, a u okolici su i brojna umjetna jezera nastanjena raznolikim i velikim brojem ribljih vrsta. To su glavni razlozi zbog kojih se područje Karlovca smatra među najprivlačnijim odredištem ribolovnog turizma u Republici Hrvatskoj. Svrha ovog rada je utvrditi trenutno stanje sportsko ribolovnog turizma na području Karlovca i zastupljenost načela održivog razvoja u njemu.

Ključne riječi: održivi razvoj turizma, sportski ribolovni turizam, načela održivosti

ABSTRACT: Sustainable development of tourism is the development that meets tourists' needs and contributes to the prosperity of the local population while preserving natural resources for future development. The goal of sustainable development of sport fishing tourism in Karlovac area is to improve the quality of life of local communities, to preserve natural resources, and to realize the economic benefits and socio-cultural heritage. The basic requirements for fishing tourism have long been present. Karlovac is a town lying on four rivers and the surrounding area is full of numerous artificial lakes inhabited by a diverse and large number of fish species. These are the main reasons why Karlovac area is considered to be one of the most attractive destinations for fishing tourism in the Republic of Croatia. The purpose of this study was to determine the current status of sport fishing tourism in Karlovac

¹ Veleučilište u Karlovcu, Trg J. J. Strossmayera 9, 47 000 Karlovac, e-mail: matea2511@gmail.com

² Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Horvačanski zavoj 15, 10 000 Zagreb, e-mail: sanela.skoric@kif.hr

³ Veleučilište u Karlovcu, Trg J. J. Strossmayera 9, 47 000 Karlovac, e-mail: anita.vrbanac@hotmail.com

area and the application of the principles of sustainable development in sport fishing tourism.

Keywords: sustainable development of tourism, sport fishing, principles of sustainability

1. UVOD

Grad Karlovac nalazi se u središnjoj Hrvatskoj, na gorsko-nizinskom području gdje se susreću četiri rijeke - Korana, Kupa, Mrežnica i Dobra. Prirodne značajke Karlovačke županije čine bogatstvo različitih prirodnih vrijednosti i reljefne raznolikosti.

Prostor se može podijeliti na više cjelina, u kojima se izmjenjuju prirodne vrijednosti karakterizirane raznolikošću krajobraznih i bioloških komponenti. Sjeverni i sjeveroistočni dio Karlovačke županije čini nizinsko područje uz dolinu rijeke Kupe, zajedno sa kontaktnim pribrdskim i brdskim područjima. Središnji dio županije predstavlja prostor uz rijeke Mrežnicu i Dobru. Istočni i jugoistočni dio županije obilježavaju vodotoci Korane, Slunjčice i Gline, koji su ujedno prostori sa povoljnim uvjetima staništa i povoljnim stanjem populacije zaštićenih i ugroženih ribljih vrsta. U južnom dijelu, područje Karlovačke županije zahvaća i manji dio Nacionalnog parka "Plitvička jezera", koje je međunarodno važno područje sa stajališta zaštite prirode. U sjeveroistočnom dijelu županije ističe se i dolina rijeke Dretulje koja je bogata raznolikim biljnim vrstama i ujedno floristički najvrjednije područje Karlovačke županije. Osim rijeka, ribama su bogata i umjetna jezera u blizini grada Karlovca i Ogulina, kao što su Sabljaci i Šumbar.

Zbog rijeka koje protječu ovim područjem, Karlovačka županija je vrlo privlačno odredište ribolovnog turizma u Hrvatskoj. Kako bi se nastavio razvoj ribolovnog turizma potrebno je sačuvati prirodne resurse za buduće generacije te unaprijediti kvalitetu življenja lokalnog stanovništva uz primjenu mjera koje nalaže održivi razvoj.

2. DEFINIRANJE SPORTSKOG RIBOLOVA

Sportski ribolov je jedna od najfascinantnijih ljudskih zabava, vid rekreacije i hobi. Smisao sportskog ribolova nije hvatanje ribe radi jela i prodaje nego uživanja u prirodi i nadmudrivanja s ribama. Sportski ribolov obavlja se samo dozvoljenim metodama, tehnikama i načinima ribolova uz korištenje dozvole od ovlaštenika ribolovnog prava. Ulovljena riba najčešće se pušta nazad u svoje stanište, a ukoliko se odnosi poštuju se zakonom određena dozvoljena količina i veličina ribe koja se smije ponijeti. Sportski ribolovac poštuje i čuva prirodu u kojoj se opušta od svakodnevnog užurbanog ritma. Sportski ribolov je idealna zanimacija za punjenje ispražnjenih baterija modernog čovjeka. Sportska borba čovjeka i ribe pruža dodatno uzbuđenje i služi kao eliminator stresa koji nosi svakodnevni život.

Sportski ribolov odvija se na rijekama, jezerima i morima, a razlikujemo ga po načinu ribolova (sa obale, iz čamca i podvodno) i prema tehnikama lova i vrsti mamaca. Sportskim ribolovom bave se milijuni ljudi širom svijeta i taj broj svakodnevno raste. Velika većina njih zaljubljenici su u prirodu, ekološki su osviješteni, skloni putovanjima na zanimljive destinacije širom svijeta. Kao turisti koji dolaze upražnjavati svoj omiljeni sport, vrlo su poželjni gosti i svakako ih treba privući u što većem broju u Karlovačku županiju.

3. ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA

Kako bismo razumjeli temeljne odrednice održivog razvoja turizma potrebno je prvo definirati održivi razvoj općenito. Prema Brundtlandskoj komisiji „održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije, ne ugrožavajući pritom budućnost sljedećih generacija.“⁴ Ista načela se mogu primijeniti i u turizmu. Dinamičan razvoj turizma, sve veći broj turista i ponuda usmjerena na ostvarivanje ekonomskih ciljeva imaju pozitivne i negativne učinke na prirodni okoliš, ali i na lokalno stanovništvo. Stoga bi održivi razvoj turizma predstavljao sposobnost destinacije da se nosi s ovakvom situacijom, da postavi sustav planiranja i upravljanja koji će kontrolirati ove učinke te stoga neće doći do gubitka turista, i u konačnici prestanka razvoja turizma u destinaciji kao mogućoj krajnosti. Dakle, „razvijati turizam na održivi način ili uz kriterije održivog razvoja znači osigurati kontinuitet koristi lokalnom stanovništvu u ekonomskom i socijalnom okruženju i fizičkom okolišu.“⁵

Održivi razvoj turizma možemo definirati i kao „turizam koji uzima u obzir trenutne i buduće ekonomske i socijalne utjecaje na okoliš, u odnosu na potrebe posjetitelja, industrije, okoliša i domaćina.“⁶

Zadaci održivog turizma su:⁷

1. osiguranje optimalne upotrebe resursa iz okoliša koji konstituiraju ključne elemente u razvoju turizma, održavajući nužne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke različitosti;
2. poštivanje socio-kulturne izvornosti (autentičnosti) domaćina, očuvanje izgrađenog i životno kulturnog nasljeđa i tradicionalnih vrijednosti, te doprinos inter-kulturalnom razumijevanju i toleranciji;
3. omogućavanje održive, dugoročne ekonomske aktivnosti, osiguravajući pravednu distribuciju socio-ekonomskih koristi svim zainteresiranima, uk-

⁴ Ekološko društvo Pan, Karlovac; **Karlovačke rijeke - upravljanje i zaštita**, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 6.

⁵ Vukonić i Keča (2001:192) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 162.

⁶ UNEP i UNWTO (2005:12) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 163.

⁷ UNWTO (2004:7) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 166.

ljučujući stabilnu zaposlenost, mogućnosti za ostvarivanje dohotka i socijalne usluge domaćoj zajednici, te doprinos ublažavanju siromaštva.

Promatrajući na lokalnoj razini, može se reći kako Karlovac ima velike mogućnosti daljnjeg razvoja upravo u smjeru održivosti. Izvanredan geopolitički položaj, obilje kvalitetne vode i šuma, geotermalni potencijal, te konačno, činjenica da je grad srednje veličine, faktori su koji idu u prilog održivoj budućnosti. Ukoliko se narednih godina uspiju sačuvati vode i tlo, obnovi proizvodnja i potakne razvoj onih djelatnosti koje istovremeno doprinose kvaliteti okoliša i kvaliteti života, a uključuju savjesno korištenje resursa, potiču štednju, ponovnu upotrebu otpada te se orijentiraju na doprinos lokalnoj zajednici – dobra, održiva budućnost gotovo je zagarantirana.⁸ Turizam ne mora biti jedan od primarnih razvojnih ciljeva Karlovačke županije. Međutim, održivi razvoj turizma mogao bi dovesti kupce za neke od lokalnih proizvoda, promovirati grad, doprinijeti zapošljavanju dugotrajno nezaposlenih i na neki način, vratiti gradu živost i samopouzdanje, jer razvoj turizma potiče i razvoj kulturnih, društvenih i sportsko-rekreativnih događanja.

4. BOGATSTVO VODNIH RESURSA KAO PREDUVJET ZA RAZVOJ SPORTSKOG RIBOLOVA NA PODRUČJU KARLOVCA

Karlovačka županija bogata je rijekama, kanalima i umjetno nastalim jezerima pogodnim za sportski ribolov, ističe se obiljem raznovrsnog ribljeg fonda na lako dostupnim ribolovnim destinacijama.

Čiste karlovačke vode imaju neizrecivu vrijednost za lokalno stanovništvo. One opskrbljuju stanovništvo pitkom vodom, njihovi ekosustavi pročišćavaju vode, predstavljaju izvor energije, stvaraju ugodan krajolik, dobar su resurs za razvoj gospodarstva, temelj su za razvoj uslužnog sektora, posebno turizma (kupališnog, ronilačkog, gastro i ribolovnog), što se može vidjeti i iz SWOT analize prikazane u Tablici 1.

Veoma važan subjekt u razvoju sportskog ribolova u karlovačkoj županiji je klub ŠRD „Korana“. Članovi kluba ostvarili su mnogo uspjeha na državnim, europskim, ali i svjetskim natjecanjima. Svojim marljivim radom stvorili su europski poznatu destinaciju za sportski ribolov. Kompleks jezera Šumbar, koji se nalazi nedaleko od Karlovca. Sastoji se od tri jezera od kojih je najpoznatije Veliko jezero, gdje se godišnje održava nekoliko državnih i međunarodnih natjecanja. Sve poznatija destinacija sportskog ribolova postaje i grad Duga Resa, gdje je u centru grada na rijeci Mrežnici stvoren odličan ribolovni teren s velikim brojem različitih vrsta riba. Također su ribolovcima na raspolaganju i rijeke Korana te Slunčica u okolici Slunja. Isto tako, jezero Sabljaci u Ogulinu je značajna destinacija za sportski ribolov.

⁸ Ekološko društvo Pan, Karlovac; **Karlovačke rijeke - upravljanje i zaštita**, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 7

Tablica 1. Rezultati SWOT analize područja Grada Karlovca vezanog za rijeke

	Pomaže u postizanju cilja	Steti postizanju cilja
Unutarnje osobine sustava/područja	Snage	Slabosti
	Bogatstvo tekucicama i stajacicama Geopolitički položaj Dobra prometna povezanost Tradicija života na/s rijekama Čiste rijeke Izgradnja pročištača Brend grada - grad na 4 rijeke Bogatstvo flore i faune Položaj rijeka u odnosu na centar grada Prisutnost ribolovaca Kupališni turizam Postojeći športsko-rekreacijski sadržaji Opća kvaliteta života Prihod od turizma na rijekama Emocionalna povezanost građana s rijekama	Planovi izgradnje velikih hidrocentrala na području Karlovačke županije Planovi izgradnje malih hidrocentrala u Karlovcu i županiji - većinom i za sad bez adekvatne procjene utjecaja na okoliš, izračuna oportunitetnog troška i analize troška i dobitka Nepoznat utjecaj područja bez nadzora na kvalitetu tla i vode (Slunjski vojni poligon) Nedovoljno ispitan utjecaj odlagališta llovca na kvalitetu vode Nedovoljna promocija rijeka Nedovoljna promocija gospodarskog potencijala rijeka Neriješeno pitanje hotela Korana Trenutno nepostojanje, tj. dugotrajna izrada Razvojne strategije razvoja grada Nepostojanje putokaza za gradske rijeke i kupališta Neadekvatno zbrinjavanje otpadnih voda iz kućanstava
Vanjske osobine - osobine okoline	Prilike	Prijetnje
	Postojanje latentne potražnje za kupališnim turizmom Potražnja za ribolovnim turizmom Razvoj rekreativnog turizma (npr. biciklističke staze uz rijeke i vožnja čamcima) Razvijanje kulturnog turizma (filmski i kazališni festivali, koncerti, eko-festivali) Gastronomski turizam Održivo korištenje resursa (pitka voda, šuma, pejzaž) Mogućnost ulaska u nova tržišta (u turizmu) Dobivanje sredstava iz fondova EU Potencijal geotermalnih izvora Potencijal uređenja novih gradskih kupališta	Neselektivni razvoj industrije Zakonska regulativa: česte izmjene, neinformiranost, nesuradnja zakonodavca s dionicima Infrastruktura: nove hidroelektrane, cestovna i željeznička infrastruktura Neadekvatno planiranje željezničkih trasa (nizinska pruga) Krivolov (lov i ribolov) Razvoj konkurentnih kupališta (kupališta Brig i Zvečaj, Rastoke, toplica Lešće i Topusko) Jednosmjerna komunikacija zakonodavca u smislu zaštite rijeka i razvoja Nepoštivanje načela predostrožnosti (priznavanje zastarjele ili nepotpune projektne dokumentacije) Nedovoljno, ili nepravovremeno informiranje javnosti Pojava alohtonih vrsta Neadekvatno razvojno planiranje i nepostojanje prioriteta (izgradnja

Izvor: Ekološko društvo Pan, Karlovac; Karlovačke rijeke-upravljanje i zaštita, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 20

Stručnjaci i dionici se slažu da su rijeke i bio-raznolikost rijeka i njihova okoliša u Karlovcu relativno dobro očuvane. Postoji čitav niz važnih aktivnosti koje se već provode u smislu očuvanja i zaštite bio-raznolikosti prirode uz karlovačke rijeke. Tako će većina zemljišta uz rijeke pripasti mreži Natura 2000 pa tako i povišenom režimu zaštite. Ribolovno društvo ŠRD "Korana" provodi edukaciju i financira rad ribo-čuvara, bilježi promjene na rijekama i kontrolira ponašanje ribolovaca (krivolov) i drugih posjetitelja rijeka. Ronioci provode akcije čišćenja. Provodi se i projekt „Bijele rode“ gdje se s korisnicima rijeka nadoknađuje učinjena šteta, kontrolira se kvaliteta voda, građani nerijetko sami čiste i uređuju obalu te dojavljuju lokacije nelegalnih odlagališta otpada i sl.

Prema podacima iz ankete građana koju je provelo Ekološko društvo Pan iz Karlovca, utvrđeno je da se karlovačke rijeke najmanje koriste za ribolov. Riba se najviše lovi na Kupi i Korani, a manje na Mrežnici i Dobri. Većina građana izjavilo je da ri-

bolov nije dovoljno iskorišten u turističke svrhe, a da je nekoć (80-ih godina 20. stoljeća) ribolov bio vrlo popularan u Karlovcu, a turisti iz inozemstva su dolazili u Karlovac upravo zbog ribolova na rijekama.

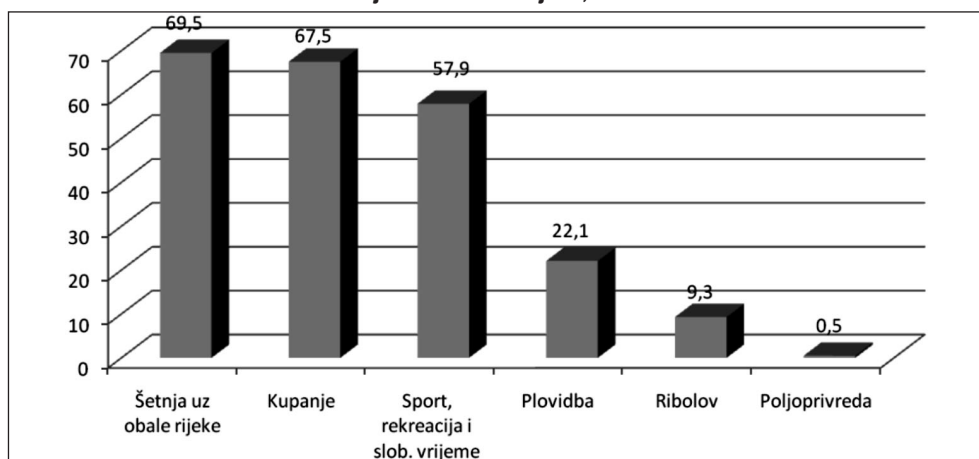
Jedan od ciljeva spomenutog istraživanja bio je utvrditi za što sve građani Karlovca koriste rijeke u okruženju te koliko često, kako bi se na temelju njihovih potreba mogli izraditi bolji planovi i projekti za razvoj i održavanje. Rezultati istraživanja pokazuju da više od pola ispitanih građana koristi rijeke za sport i rekreaciju (57,9%), a više od dvije trećine ispitanih građana za kupanje (67,5%) i šetnju uz obale rijeka (69,5%). Rijeke su nešto slabije korištene za plovidbu (22,1%) te za ribolov, samo 9,3%. Svega 3 ispitanika navelo je da koristi rijeke i za nešto drugo, što nije bilo ponuđeno odgovorima i to za poljoprivredu i vrtlarstvo (v. Tablica 2). Iz istraživanja je vidljivo da ispitanici koriste rijeke na neki od tri načina: šetnje, kupanje i sport i rekreacija.

Tablica 2. Korištenje karlovačkih rijeka (N=551)

Za što sve koristite karlovačke rijeke?	f	%
Šetnja uz obale rijeka	383	69,5
Kupanje	372	67,5
Sport, rekreacija i slobodno vrijeme (roštilj, odmor uz rijeke)	319	57,9
Vožnja čamcem/plovidba	122	22,1
Ribolov	51	9,3
Nešto drugo (vrtlarstvo, poljoprivreda)	3	0,5

Izvor: Ekološko društvo Pan, Karlovac; Karlovačke rijeke-upravljanje i zaštita, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 49

Grafikon 1. Korištenje karlovačkih rijeka, izraženo u % sudionika

Izvor: Ekološko društvo Pan, Karlovac; Karlovačke rijeke - upravljanje i zaštita, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 49

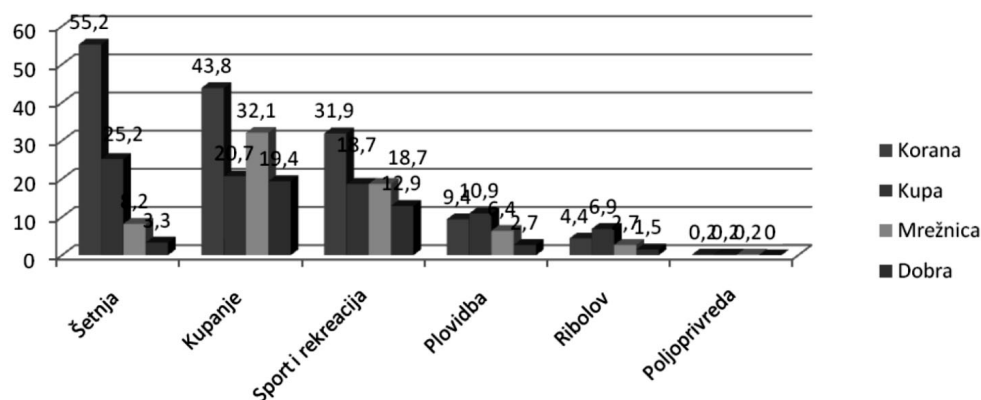
Prema podacima u tablicama moguće je vidjeti kako ispitanici za svoje aktivnosti najviše koriste rijeku Korana, a najmanje rijeku Dobru (v. Tablica 3). Rijeku Koranu najčešće koriste za šetnju (55,2%), kupanje (43,8%) i sport i rekreaciju (31,9%). Kupa se od svih rijeka najviše koristi za plovidbu (10,9%) i ribolov (6,9%), a najmanje za kupanje upravo iz razloga što je najviše zagađena mada protječe kroz sami grad.

Tablica 3. Poredak karlovačkih rijeka po korištenosti

Korištenje	Korana		Kupa		Mrežnica		Dobra	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Šetnja (N=382)	304	55,2	139	25,2	45	8,2	18	33,3
Kupanje (N=372)	241	43,8	114	20,7	177	32,1	107	19,4
Sport i rekreacija	176	31,9	103	18,7	103	18,7	71	12,9
Plovidba (N=121)	52	9,4	60	10,9	35	6,4	16	2,7
Ribolov (N=51)	24	4,4	38	6,9	15	2,7	8	1,5
Poljoprivreda (N=3)	1	0,2	1	0,2	1	0,2	-	-

Izvor: Ekološko društvo Pan, Karlovac; Karlovačke rijeke - upravljanje i zaštita, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 49

Grafikon 2. Poredak karlovačkih rijeka po korištenosti, izraženo u % korištenja

Izvor: Ekološko društvo Pan, Karlovac; Karlovačke rijeke - upravljanje i zaštita, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 50

Slično kao Korana i rijeka Kupa se najčešće koristi za šetnje (25,2%). Nekoliko je mogućih razloga ovome. Naime, prije svega ove su dvije rijeke ujedno i dostupnije većini ispitanih građana nego Mrežnica i Dobra koje se ne nalaze u samom središtu grada. Pored toga, šetati se može u svim godišnjim dobima i aktivnost je primjerena svim dobnim skupinama. Mrežnica i Dobra se koriste najviše za kupanje (Mrežnica 32,1%, Dobra 19,4%) iz razloga što su čiste i lako dostupne, te ujedno izdvojene od

samog središta grada, zatim sport i rekreaciju (Mrežnica 18,7%, Dobra 12,9%), a tek onda za šetnje (Mrežnica 8,2%, Dobra 3,3%).

Tablica 4. Iskorištenost mogućnosti ribolova na karlovačkim rijekama u turističke svrhe prema mišljenju ispitanih građana. (N=540)

Odgovor	Prema vašem mišljenju koliko je ribolov na karlovačkim rijekama iskorišten u turističke svrhe?	
	f	%
Nedovoljno	348	63,2
Dovoljno	74	13,4
Ni dovoljno ni nedovoljno	82	14,9
Uglavnom dovoljno	21	3,8
Dovoljno	15	2,7

Izvor: Ekološko društvo Pan, Karlovac; Karlovačke rijeke-upravljanje i zaštita, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke; 2012; str. 55

Jedan od izuzetnih potencijala karlovačkih rijeka za razvoj turizma je i ribolov. No ipak, prema mišljenju većine građana ribolov je aktivnost koja nije dovoljno korištena u turističke svrhe. Čak 76,6% ispitanih građana smatra kako se ribolov nedovoljno ili uglavnom nedovoljno koristi za razvoj turizma, a samo 6,5% smatra kako se koristi uglavnom dovoljno ili dovoljno, što bi trebalo biti prioritarno u razvoju turističke ponude karlovačkih rijeka.

5. NAČELA ODRŽIVOG RAZVOJA TURIZMA

Načela održivog razvoja turizma govore o načinima na koje bi se pojedini subjekti u turizmu (javni sektor, privatni sektor, odnosno ponuđači usluga, potrošači, odnosno turisti te sve ostale interesne skupine) trebali ponašati, a da se osigura postizanje održivosti, odnosno ono što se smatra ciljevima održivog razvoja. Planiranje i postizanje održivog razvoja turizma nije jednostavno i to prije svega zbog različitih interesa pojedinih skupina koje sudjeluju u ovom procesu. Ciljevi održivog razvoja turizma postavljaju se u društvenom i ekonomskom području te području zaštite okoliša.

5.1. Socio-kulturološka načela

Razvoj turizma ima utjecaj na kulturu i lokalno stanovništvo nekog područja. Ukoliko je riječ o brzom razvoju turizma, može doći do znatnih društvenih poremećaja i gubitka kulturnog kapitala, koji je u većini slučajeva nepovratan.

Očuvanjem socio-kulturnih načela sprječava se gubitak nematerijalne vrijednosti zbog kojih je određeno mjesto specifično. Prema UNWTO-u održivi razvoj turizma poštuje sociokulturnu izvornost (autentičnost) domaćina, čuva izgrađeno i životno

kulturno nasljeđe i tradicionalne vrijednosti, te doprinosi inter-kulturalnom razumijevanju i toleranciji.

Za ostvarivanje ovog načela održivosti potrebno je educirati lokalno stanovništvo, osvijestiti ih o svemu što im turizam donosi i uključiti ih u proces donošenja odluka o razvoju turizma na različite načine.

5.1.1. Implementacija socio-kulturološkog načela održivog razvoja sportskog ribolovnog turizma na području Karlovca

Tradicionalne i zatvorene društvene zajednice nisu dobar okvir za razvoj bilo kojeg oblika turizma, pa tako ni za razvoj sportskog ribolovnog turizma. Edukacijom stanovništva i ukazivanjem na moguće ekonomske i druge koristi koje će imati od tog oblika turizma stvara se pozitivna društvena klima kod stanovništva i eliminiraju moguće negativne predrasude prema ribolovnom turizmu. Na taj bi se način stanovništvo lakše motiviralo za sudjelovanje u aktivnostima zaštite prirode, kulturne ostavštine te bi se brže uključivalo u proces donošenja odluka o razvoju sportskog ribolovnog turizma. Lokalno stanovništvo koje posjeduje poljoprivredne parcele uz rijeke i jezera još dandanas s neodobravanjem reagira na prolaskе ribolovaca kroz njihovo zemljište do obala pa čak i zaprečuju prolaze. Takvo ponašanje lokalne zajednice zasigurno ne doprinosi održivom razvoju sportskog ribolovnog turizma Karlovca.

5.2. Prostorno-ekološka načela

Pretjerani i nekontrolirani gospodarski rast rezultira brojnim negativnim učincima na društvo u cjelini, a ponajviše na okoliš. Kako je čovjek stalno prisutan u prirodnom okolišu, svojim aktivnostima (proizvodnjom i potrošnjom) konstantno utječe na promjene u ekosustavu. Te se promjene najčešće negativno odražavaju na okolinu. Čovjekove djelatnosti onečišćuju sve oko sebe pa su u visoko industrijaliziranim i urbaniziranim područjima ugroženi osnovni čovjekovi fiziološki procesi. Stoga je potrebno voditi se ekološkim načelima održivosti koja jamče „kompatibilnost razvoja s očuvanjem i održanjem osnovnih ekoloških procesa, biološke raznolikosti i bioloških resursa.“⁹

Voditi se ekološkim načelima održivosti znači poštivati pravilo kojim se resursi koriste u mjeri i na način koji osigurava njihovo postojanje i u budućnosti. Pri tome je nužno razlikovati izmjenu obnovljivih i neobnovljivih izvora jer se obnovljivi izvori „ne moraju iscrpiti ukoliko je stopa njihove upotrebe unutar granica regeneracije prirodnog rasta.“¹⁰ Nasuprot tome, za neobnovljive izvore to ne znači da se ne bi smjeli uopće koristiti nego da bi se kod njihove upotrebe trebalo uzeti u obzir „kritičnost tog

⁹ Smolčić-Jurdana (2003:68) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 175.

¹⁰ UN (1987) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 175.

resursa, raspoloživost tehnologija za minimiziranje iscrpljivanja, vjerojatnost raspoloživosti supstituta.“¹¹

5.2.1. Implementacija prostorno-ekološkog načela održivog razvoja sportskog ribolovnog turizma na području Karlovca

Razvoj sportskog ribolovnog turizma spada u specifične i ekološke vrste turizma koje imaju konceptijske i razvojne prednosti u planiranju prostora i kapaciteta. Karlovac mora prostornim planom predvidjeti nove prihvatne kapacitete, ali i reaktivirati i stare – već postojeće (npr. dio starih Trepovih bajera koje treba produbiti, očistiti i privesti funkciji za sportski ribolov). Izradom strateške procjene utjecaja na okoliš odredio bi se broj prihvatnih kapaciteta i broj turista koji ne bi narušavali ekološku ravnotežu. Budući da Karlovac ima već dobre prirodne resurse kroz broj rijeka i umjetnih jezera, povećanje ribičkih mogućnosti dopunskim poribljavanjem autohtonih ribljih vrsta povećalo bi atraktivnost ribolovne destinacije, razvoj ribnjačarske djelatnosti i nove kapacitete uzgoja ribe. Greške počinjene u prošlosti ne bi se smjele ponavljati, kao što je primjerice devastiran prostor Ilovačkih bajera nauštrb odlagališta na Ilovcu i izvršen ekološki udar na kvalitetu vodnog sustava u Karlovcu. Uništena je vrlo potencijalna destinacija za sportski ribolov, devastiran je prostor i učinjena nemjerljiva ekološka šteta.

5.3. Ekonomska načela

Ekonomska načela održivog razvoja turizma nastoje objasniti na koji bi se način pojedini subjekti u turizmu trebali ponašati, odnosno donositi poslovne odluke i pritom ostvarivati svoje ciljeve poslovanja.

Ekonomska načela moguće je grupirati u četiri skupine:¹² načelo trajnosti i kontinuiteta prema kojemu je poslovanje poduzeća trajna aktivnost, načelo stabilnosti pri čemu je bitan odabir ispravne poslovne orijentacije, načelo racionalnosti kojim se teži da se u jedinici vremena ostvari određeni poslovni rezultat uz što manje ulaganja, ili pak da se uz određena ulaganja ostvari što veći poslovni rezultat te načelo likvidnosti koje podrazumijeva da je poduzeće trajno sposobno udovoljavati svojim obvezama.

UNWTO objašnjava kako vođenje ekonomskim načelima u održivom razvoju turizma osigurava poslovanje koje će omogućiti održive, dugoročne ekonomske aktivnosti, pravedno distribuirane socio-ekonomske koristi svim interesnim skupinama, i to: stabilnu zaposlenost, mogućnosti za ostvarivanje dohotka i socijalne usluge domaćoj zajednici, te doprinijeti ublažavanju siromaštva. Osigurati ekonomsku od-

¹¹ UN (1987) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija: op.cit.str. 175.

¹² Gonan Božac (2002:529) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 169.

rživost znači osigurati održivost i konkurentnost turističkih destinacija i poduzeća kako bi se mogle nastaviti razvijati i ostvarivati dugoročne koristi.¹³

Jedini način na koji se može postići dugoročna održivost, pritom imajući na umu ekonomska načela, jest uz pomoć javnog sektora koji se mora pojaviti kako u zakonodavnoj, tako i u ulozi davatelja smjernica te osiguravanja uvjeta za održivi razvoj turizma.

5.3.1. Implementacija ekonomskog načela održivog razvoja sportskog ribolovnog turizma na području Karlovca

Sportski ribolov prestao je odavno u svijetu biti sezonska sportska aktivnost u par toplijih mjeseci i upražnjava se skoro kroz cijelu godinu, odnosno koliko god to vremenski uvjeti dozvoljavaju. Značajniji ekonomski efekti te produžene sezone ostvaruju se zasad tek u šaranskom ribolovu, isključivo na jezerima Šumbara, a ostali vidovi ribolova nedovoljno su propagirani od strane turističke zajednice. Nisu još stvoreni ni preduvjeti za tako nešto jer npr. za lov smuđa koji se lovi i u zimskim mjesecima nedostaje dovoljno brojna populacija te riblje vrste u našim rijekama i jezerima. Cjelogodišnje trajanje ribolovne sezone privući će i ulaganje privatnog sektora kroz izgradnju privatnih kapaciteta, ali i novih ribolovnih destinacija. Iskop malih umjetnih jezera nije prezahtjevna investicija, daje dobre i brze ekonomske efekte, a nije potrebna velika i skupa infrastruktura. Primjera takovih malih jezera ima u svijetu, ali i u blizini, u Zagrebu. Karlovačka tradicija lova ribe iz čamaca mogla bi poboljšati ponudu i privukla bi sportske ribolovce u Karlovac, a uz investiciju grada i ribolovnog društva u čamce, te mogućnost njihovog iznajmljivanja na više destinacija u gradu. Korištenjem motora na električni pogon bili bi sasvim ekološki osvještani uz velike ekonomske uštede, što se ujedno može isticati u marketinškoj promidžbi sportskog ribolovnog turizma područja Karlovca.

6. ZAKLJUČAK

Sportski ribolov u Karlovcu ima sve predispozicije da postane turistički brend. Neupitno bogatstvo prirodnih resursa i prometna dostupnost čine osnovu uvjeta za uspješnu turističku ponudu. Izgrađenost receptivnih kapaciteta i promocija kočnica su na putu razvoja sportskog ribolova. Smještajni kapaciteti za ovaj, specifični oblik turizma, praktički ne postoje i trebalo bi potaknuti lokalne poduzetnike da ih izgrade, pametno ih disperzirajući na cijelom području. Takovi smještajni objekti nisu veliki jer ne trebaju zadovoljiti potrebe masovnog turizma, a poželjno je graditi ih u autohtonom stilu. Po pitanju promocije krenulo se s nekoliko brošura, a najveći propagatori sportskog ribolova su još uvijek sami sportski ribolovci iz lokalnog ribolovnog društva koji najčešće usmenom predajom i osobnim poznanstvima privlače goste iz cijele Europe. Šumbar kao izdvojena destinacija vrlo je blizu da postane europski

¹³ UNWTO (2004:7) citirano u Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010; str. 170.

poznati brend za sportski ribolov šarana i amura, a na lokalnoj zajednici je da to isto pokuša postići i s drugim ribolovnim destinacijama za različite vidove sportskog ribolova na području Karlovca. Karlovac je jedan od rijetkih gradova kroz koji protječu tri rijeke, čiste i bogate raznovrsnim ribljim vrstama, a tu činjenicu nedovoljno valorizira. Sportski ribolov ne iziskuje skupe investicije, a može osigurati dugoročan razvoj lokalnoj zajednici. Bez stvaranja prevelikog pritiska na raspoložive prostorne, ljudske i financijske resurse, sportski ribolov je s gledišta održivosti vrlo visoko na listi turističkih ponuda jer vodi brigu i uzima u obzir činjenicu da sadašnje stanje nije naslijeđeno od prošlosti već smo ga sami posudili od budućnosti

Literatura

1. ADE i Europska komisija, **Turistički masterplan za Karlovačku i Ličko-senjsku županiju**, Hrvatska, 2007.
2. Bartoluci, M., Čavlek, N., suradnici: **Turizam i sport – razvojni aspekti**, Sveučilište u Zagrebu, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
3. Bartoluci, M., Škorić, S.: **Menadžment sportskog i nautičkog turizma**, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2009.
4. Begić, D.: **Aktivni odmor**, Turistička zajednica Karlovačke županije, Karlovac, 2009.
5. Ekološko društvo Pan, Karlovac; **Karlovačke rijeke - upravljanje i zaštita**, Strateške smjernice/lokalna agenda za karlovačke rijeke za razdoblje od 2012. do 2017. godine
6. Kuri, K., Tonković, Ž.: **Ribolov u gradu na četiri rijeke**, Turistička zajednica grada Karlovca, Karlovac
7. Škorić Sanela, Doktorska disertacija - **Kriteriji održivog razvoja u funkciji planiranja razvoja zimskog sportskog turizma**, Ekonomski fakultet Zagreb, 2010. godina
8. Škorić, S., Petračić, M.: **Razvoj sportskog turizma u Karlovačkoj županiji**, Zbornik radova Veleučilišta u Karlovcu, Godina I. Broj 1, 2011., 183-194.
9. Švegar, Z.: **Karlovac grad sporta: 1800-1985**, SIZ fizičke kulture Karlovac: Savez za fizičku kulturu Karlovac: Odbor za organizaciju "Univerzijade '87" Karlovac, 1987.
10. Turistička zajednica Karlovačke županije: **„Kamo na izlet“** <http://www.tzkz.hr/hr/kamo-na-izlet>, skinito s mreže u svibanj 2012.